Συλλογή της Νομολογίας

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (τέταρτο τμήμα)

της 11ης Σεπτεμβρίου 2019*

«Προδικαστική παραπομπή – Αρχές του δικαίου της Ένωσης – Δικονομική αυτονομία – Αρχές της ισοδυναμίας και της αποτελεσματικότητας – Αρχή της ασφάλειας δικαίου – Δεδικασμένο – Επιστροφή των φόρων που εισπράχθηκαν από κράτος μέλος κατά παραβίαση του δικαίου της Ένωσης – Τελεσίδικη δικαστική απόφαση η οποία επιβάλλει την πληρωμή φόρου ασύμβατου προς το δίκαιο της Ένωσης – Αίτηση αναθεώρησης της δικαστικής απόφασης – Προθεσμία για την άσκηση της αίτησης αναθεώρησης»

Στην υπόθεση C–676/17,

με αντικείμενο αίτηση προδικαστικής αποφάσεως δυνάμει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, που υπέβαλε το Curtea de Apel Ploieşti (εφετείο Ploieşti, Ρουμανία), με απόφαση της 5ης Οκτωβρίου 2017, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο την 1η Δεκεμβρίου 2017, στο πλαίσιο της δίκης

Oana Mădălina Călin

κατά

Direcţia Regională a Finanţelor Publice Ploieşti – Administraţia Judeţeană a Finanţelor Publice Dâmboviţa,

Statul Român – Ministerul Finanţelor Publice,

Administraţia Fondului pentru Mediu,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (τέταρτο τμήμα),

συγκείμενο από τους M. Βηλαρά, πρόεδρο τμήματος, K. Jürimäe (εισηγήτρια), D. Šváby, S. Rodin και N. Piçarra, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: M. Bobek

γραμματέας: R. Şereş, διοικητική υπάλληλος,

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία και κατόπιν της επ' ακροατηρίου συζητήσεως της 28ης Νοεμβρίου 2018,

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν:

– η Ρουμανική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη αρχικά από τον R.-H. Radu, καθώς και από τις C.-M. Florescu και R. I. Haţieganu, εν συνεχεία από τον C.-R. Canţăr, καθώς και από τις C.-M. Florescu και R. I. Haţieganu,

* Γλώσσα διαδικασίας: η ρουμανική.

– η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από τις A. Armenia και C. Perrin,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 5ης Φεβρουαρίου 2019,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

1 Η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως αφορά την ερμηνεία του άρθρου 4, παράγραφος 3 ΣΕΕ, του άρθρου 110 ΣΛΕΕ, των άρθρων 17, 20, 21 και 47 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (στο εξής: Χάρτης), καθώς και των αρχών της καλόπιστης συνεργασίας, της ισοδυναμίας, της αποτελεσματικότητας και της ασφάλειας δικαίου.

2 Η αίτηση αυτή υποβλήθηκε στο πλαίσιο ένδικης διαφοράς μεταξύ, αφενός, της Oana Mădălina Călin και, αφετέρου, της Direcția Generală Regională a Finanțelor Publice Ploiești – Administrația Județeană a Finanțelor Publice Dâmbovița (περιφερειακής διεύθυνσης δημοσίων οικονομικών του Ploiești – τοπική υπηρεσία δημοσίων οικονομικών της Dâmbovița, Ρουμανία), του Statul Român – Ministerul Finanțelor Publice (Ρουμανικού Δημοσίου – Υπουργείο Οικονομικών) και της Administrația Fondului pentru Mediu (Διοίκησης του Ταμείου για το περιβάλλον, Ρουμανία), σχετικά με αίτηση αναθεώρησης τελεσίδικης δικαστικής απόφασης με την οποία κρίθηκε απαράδεκτη, ως εκπρόθεσμη, αίτηση αναθεώρησης που είχε ασκηθεί κατά άλλης τελεσίδικης δικαστικής απόφασης με την οποία είχε επιβληθεί στην O. M. Călin η υποχρέωση καταβολής περιβαλλοντικού τέλους το οποίο κρίθηκε στη συνέχεια ότι αντιβαίνει προς το δίκαιο της Ένωσης.

Το νομικό πλαίσιο

3 Το άρθρο 21 του Legea contenciosului administrativ nr. 554/2004 (νόμου 554/2004 περί των διοικητικών διαφορών), της 2ας Δεκεμβρίου 2004 (*Monitorul Oficial al României*, μέρος I, αριθ. 1154 της 7ης Δεκεμβρίου 2004), επιγραφόταν «έκτακτα ένδικα μέσα» και προέβλεπε τα εξής:

«(1) Ένδικα μέσα που προβλέπονται από τον κώδικα πολιτικής δικονομίας μπορούν να ασκηθούν κατά των τελεσίδικων και αμετάκλητων αποφάσεων των δικαστηρίων που επιλαμβάνονται διοικητικών διαφορών.

(2) Λόγο αναθεώρησης αποτελεί, εκτός από εκείνους που προβλέπονται στον κώδικα πολιτικής δικονομίας, η έκδοση τελεσίδικης και αμετάκλητης απόφασης κατά παράβαση της αρχής της υπεροχής του δικαίου [της Ένωσης], κατά το άρθρο 148, παράγραφος 2, σε συνδυασμό με το άρθρο 20, παράγραφος 2, του Συντάγματος της Ρουμανίας, όπως έχει τροποποιηθεί. Η αίτηση αναθεώρησης κατατίθεται εντός 15 ημερών από την επίδοση, η οποία πραγματοποιείται, με αίτηση του ενδιαφερομένου αναλυτικώς αιτιολογημένη, κατά παρέκκλιση από τον κανόνα του άρθρου 17, παράγραφος 3, εντός 15 ημερών από την έκδοση της απόφασης. Η αίτηση αναθεώρησης εξετάζεται επειγόντως και κατά προτεραιότητα, εντός μέγιστης προθεσμίας 60 ημερών από την κατάθεσή της.»

4 Από την αίτηση προδικαστικής αποφάσεως προκύπτει ότι το άρθρο 21, παράγραφος 2, δεύτερη περίοδος, του νόμου 554/2004 κηρύχθηκε αντισυνταγματικό με την απόφαση 1609/2010 του Curtea Constituțională (Συνταγματικού Δικαστηρίου, Ρουμανία) της 9ης Δεκεμβρίου 2010.

5 Το αιτούν δικαστήριο επισημαίνει, κατ' ουσίαν, ότι μόνον η πρώτη και η τρίτη περίοδος του άρθρου 21, παράγραφος 2, του νόμου 554/2004 εξακολουθούν να παράγουν έννομα αποτελέσματα. Αντιθέτως, η δεύτερη περίοδος της διάταξης αυτής, η οποία αφορά την προθεσμία για την άσκηση αίτησης αναθεώρησης, έχει παύσει να παράγει έννομα αποτελέσματα.

6 Με την απόφαση 45/2016, της 12ης Δεκεμβρίου 2016, η οποία δημοσιεύθηκε στη *Monitorul Oficial al României* στις 23 Μαΐου 2017, το Înalta Curte de Casație și Justiție (Ανώτατο Ακυρωτικό Δικαστήριο, Ρουμανία) έκρινε ότι η προθεσμία για την άσκηση αίτησης αναθεώρησης βάσει του άρθρου 21, παράγραφος 2, του νόμου 554/2004 είναι ένας μήνας από την ημερομηνία επίδοσης της τελεσίδικης απόφασης της οποίας ζητείται η αναθεώρηση.

7 Το άρθρο 509 του Codul de procedură civilă (κώδικα πολιτικής δικονομίας), το οποίο επιγράφεται «Αντικείμενο και λόγοι αναθεώρησης», ορίζει στην παράγραφο 1 τα εξής:

«(1) Η αναθεώρηση απόφασης που έχει εκδοθεί επί της ουσίας ή που κρίνει επί της ουσίας […] μπορεί να ζητηθεί εφόσον:

[…]

11. μετά την τελεσιδικία της απόφασης, το Curtea Constituțională (Συνταγματικό Δικαστήριο) εξέδωσε απόφαση επί ενστάσεως προβληθείσας στη συγκεκριμένη υπόθεση, κρίνοντας αντισυνταγματική τη διάταξη που αποτέλεσε το αντικείμενο της εν λόγω ενστάσεως.»

8 Το άρθρο 511, παράγραφος 3, του κώδικα πολιτικής δικονομίας επιγράφεται «Προθεσμία» και ορίζει τα εξής:

«Όσον αφορά τους λόγους που προβλέπονται από το άρθρο 509, παράγραφος 1, σημεία 10 και 11, η προθεσμία είναι τρεις μήνες από την ημερομηνία δημοσιεύσεως της αποφάσεως του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου ή της αποφάσεως του Curtea Constituțională [Συνταγματικού Δικαστηρίου] στη Monitorul Oficial al României, Partea I».

Η διαφορά της κύριας δίκης και το προδικαστικό ερώτημα

9 Στις 12 Απριλίου 2013 η O. M. Călin, Ρουμάνα υπήκοος, αγόρασε ένα μεταχειρισμένο αυτοκίνητο όχημα από τη Γερμανία. Η Serviciul Public Comunitar Regim Permise de Conducere și Înmatriculare a Vehiculelor Târgoviște (δημόσια υπηρεσία διπλωμάτων οδήγησης και ταξινόμησης οχημάτων του Târgoviște, Ρουμανία) επέβαλε, για την ταξινόμηση του οχήματος αυτού στη Ρουμανία, περιβαλλοντικό τέλος μηχανοκίνητων οχημάτων, ύψους 968 ρουμανικών λέι (RON) (περίπου 207 ευρώ). Η O. M. Călin κατέβαλε το εν λόγω ποσό.

10 Η O. M. Călin άσκησε προσφυγή ενώπιον του Tribunalul Dâmbovița – Secția a II-a civilă, de contencios administrativ și fiscal (πρωτοδικείο Dâmbovița, δεύτερο πολιτικό τμήμα διοικητικών και φορολογικών διαφορών, Ρουμανία), για την επιστροφή του ποσού αυτού, υποστηρίζοντας ότι η επιβολή ενός τέτοιου περιβαλλοντικού τέλους ήταν αντίθετη προς το δίκαιο της Ένωσης.

11 Το δικαστήριο αυτό, με απόφαση της 15ης Μαΐου 2014, απέρριψε την προσφυγή.

12 Στις 28 Απριλίου 2015 η O. M. Călin άσκησε ενώπιον του ίδιου δικαστηρίου μια πρώτη αίτηση αναθεώρησης της ανωτέρω απόφασης, επικαλούμενη την απόφαση της 14ης Απριλίου 2015, Manea (C-76/14, EU:C:2015:216), στην οποία το Δικαστήριο έκρινε ότι το εν λόγω περιβαλλοντικό τέλος είχε θεσπιστεί κατά παραβίαση του δικαίου της Ένωσης. Η αίτηση αναθεώρησης απορρίφθηκε με απόφαση της 16ης Ιουνίου 2015.

13 Στις 17 Αυγούστου 2016 η O. M. Călin άσκησε ενώπιον του Tribunalul Dâmbovița – Secția a II-a civilă, de contencios administrativ și fiscal (πρωτοδικείου Dâmbovița, δεύτερο πολιτικό τμήμα διοικητικών και φορολογικών διαφορών) δεύτερη αίτηση αναθεώρησης της απόφασης της 15ης Μαΐου 2014. Αυτή η αίτηση αναθεώρησης στηριζόταν στην απόφαση της 9ης Ιουνίου 2016, Budișan (C-586/14, EU:C:2016:421), καθώς και στο άρθρο 21, παράγραφος 2, του νόμου 554/2004, το

οποίο, κατ' αυτήν, επέτρεπε την αναθεώρηση των τελεσίδικων αποφάσεων που είχαν εκδοθεί κατά παραβίαση του δικαίου της Ένωσης. Με απόφαση της 11ης Οκτωβρίου 2016 το ανωτέρω δικαστήριο έκανε δεκτή την αίτηση αναθεώρησης και διέταξε την επιστροφή του περιβαλλοντικού τέλους, πλέον τόκων.

14 Η περιφερειακή διεύθυνση δημόσιων οικονομικών του Ploiești – τοπική υπηρεσία δημοσίων οικονομικών της Dâmbovița άσκησε έφεση κατά της απόφασης αυτής ενώπιον του Curtea de Apel Ploiești (εφετείου Ploiești, Ρουμανία).

15 Με απόφαση της 16ης Ιανουαρίου 2017 το εφετείο εξαφάνισε την απόφαση του Tribunalul Dâmbovița – Secția a II-a civilă, de contencios administrativ și fiscal (πρωτοδικείου Dâmbovița, δεύτερο πολιτικό τμήμα διοικητικών και φορολογικών διαφορών) της 11ης Οκτωβρίου 2016, κρίνοντας ότι η δεύτερη αίτηση αναθεώρησης είχε υποβληθεί μετά τη λήξη της προθεσμίας του ενός μηνός από την ημερομηνία επίδοσης της τελεσίδικης απόφασης της οποίας ζητήθηκε η αναθεώρηση. Κατά το αιτούν δικαστήριο, η προθεσμία αυτή, η οποία απορρέει από την απόφαση 45/2016, είναι υποχρεωτική για όλα τα ρουμανικά δικαστήρια από τον χρόνο δημοσίευσης της εν λόγω απόφασης στη *Monitorul Oficial al României*. Η απόφαση της οποίας ζητήθηκε η αναθεώρηση επιδόθηκε στην O. M. Călin στις 26 Μαΐου 2014, ενώ η αίτηση αναθεώρησης υποβλήθηκε στις 17 Αυγούστου 2016.

16 Αντικείμενο της διαφοράς της κύριας δίκης είναι η αίτηση αναθεώρησης της απόφασης της 16ης Ιανουαρίου 2017, την οποία άσκησε η O. M. Călin ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου. Η αίτηση αυτή στηρίζεται, αφενός, σε παραβίαση της αρχής της μη αναδρομικότητας των νόμων, δεδομένου ότι η απόφαση της 9ης Ιουνίου 2016, Budișan (C-586/14, EU:C:2016:421), δημοσιεύθηκε αφότου είχε τελεσιδικήσει η εθνική απόφαση της οποίας ζητήθηκε η αναθεώρηση. Αφετέρου, η αίτηση αναθεώρησης στηρίζεται στην αιτίαση ότι το Curtea de Apel Ploiești (εφετείο Ploiești) παραβίασε την αρχή της καλόπιστης συνεργασίας που κατοχυρώνεται στο άρθρο 4, παράγραφος 3, ΣΛΕΕ.

17 Εντός του πλαισίου αυτού, το αιτούν δικαστήριο αμφιβάλλει ως προς τη συμβατότητα της απόφασης 45/2016 με την αρχή της ασφάλειας δικαίου και την αρχή της καλόπιστης συνεργασίας, καθώς και με τις αρχές της ισοδυναμίας και της αποτελεσματικότητας.

18 Το αιτούν δικαστήριο υπογραμμίζει, συναφώς, ότι οι περιστάσεις της διαφοράς της κύριας δίκης διαφέρουν από εκείνες της υπόθεσης επί της οποίας εκδόθηκε η απόφαση της 6ης Οκτωβρίου 2015, Târșia (C-69/14, EU:C:2015:662), στην οποία το Δικαστήριο έκρινε ότι το δίκαιο της Ένωσης δεν αντιτίθεται στην απουσία διαδικασίας αναθεώρησης δικαστικής απόφασης που έχει τελεσιδικήσει, όταν προκύπτει ότι η απόφαση αυτή δεν είναι συμβατή με ερμηνεία του δικαίου της Ένωσης. Το αιτούν δικαστήριο υποστηρίζει, ειδικότερα, ότι στην υπόθεση της κύριας δίκης, σε αντίθεση προς εκείνη την υπόθεση, υπάρχει δυνατότητα αναθεώρησης τελεσίδικης εθνικής δικαστικής απόφασης που εκδόθηκε κατά παραβίαση του δικαίου της Ένωσης.

19 Το αιτούν δικαστήριο υπενθυμίζει ότι, ελλείψει κανονιστικής ρύθμισης στο δίκαιο της Ένωσης για την αναζήτηση αχρεωστήτως καταβληθέντων φόρων, απόκειται στο κάθε κράτος μέλος, δυνάμει της αρχής της δικονομικής αυτονομίας, να ρυθμίζει τους δικονομικούς όρους άσκησης των μέσων παροχής έννομης προστασίας για την προάσπιση των δικαιωμάτων που αντλούν οι φορολογούμενοι από το δίκαιο της Ένωσης. Ωστόσο, αυτοί οι δικονομικοί όροι πρέπει να σέβονται πάντοτε την αρχή της καλόπιστης συνεργασίας, τις αρχές της ισοδυναμίας και της αποτελεσματικότητας, καθώς και την αρχή της ασφάλειας δικαίου.

20 Εν προκειμένω, το άρθρο 21, παράγραφος 2, του νόμου 554/2004 δεν προβλέπει καμία προθεσμία για την άσκηση της αίτησης αναθεώρησης και η σχετική προθεσμία προκύπτει μόνον από την απόφαση 45/2016.

21 Εντούτοις, το αιτούν δικαστήριο υποστηρίζει ότι η εφαρμογή της εν λόγω προθεσμίας θα είχε ως συνέπεια την αδυναμία επιστροφής στην O. M. Călin του φόρου που εισπράχθηκε κατά παραβίαση του δικαίου της Ένωσης. Συγκεκριμένα, η O. M. Călin δεν θα είχε στη διάθεσή της κανένα άλλο εθνικό δικονομικό μέσο προκειμένου να επιτύχει την επιστροφή του φόρου.

22 Υπό τις συνθήκες αυτές, το αιτούν δικαστήριο αποφάσισε να αναστείλει τη διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο το ακόλουθο προδικαστικό ερώτημα:

«Πρέπει το άρθρο 4, παράγραφος 3, ΣΕΕ, που αναφέρεται στην αρχή της καλόπιστης συνεργασίας, τα άρθρα 17, 20, 21 και 47 του [Χάρτη], το άρθρο 110 ΣΛΕΕ, η αρχή της ασφάλειας δικαίου και οι αρχές της ισοδυναμίας και της αποτελεσματικότητας, που απορρέουν από την αρχή της δικονομικής αυτονομίας, να ερμηνευθούν υπό την έννοια ότι αντιτίθενται σε εθνική ρύθμιση, και συγκεκριμένα στο άρθρο 21, παράγραφος 2, του [νόμου 554/2004], όπως ερμηνεύθηκε με την απόφαση [45/2016], σύμφωνα με την οποία η αίτηση αναθεωρήσεως βάσει του άρθρου 21, παράγραφος 2, του [νόμου 554/2004] μπορεί να ασκηθεί εντός προθεσμίας ενός μηνός από την ημερομηνία επιδόσεως της τελεσίδικης αποφάσεως της οποίας ζητείται η αναθεώρηση;»

Επί του προδικαστικού ερωτήματος

23 Με το προδικαστικό ερώτημα το αιτούν δικαστήριο ερωτά, κατ' ουσίαν, αν το δίκαιο της Ένωσης, και ειδικότερα οι αρχές της ισοδυναμίας και της αποτελεσματικότητας, έχει την έννοια ότι αντιτίθεται σε διάταξη του εθνικού δικαίου, όπως αυτή ερμηνεύεται με απόφαση εθνικού δικαστηρίου, η οποία προβλέπει ότι αίτηση αναθεώρησης τελεσίδικης δικαστικής απόφασης εκδοθείσας κατά παραβίαση του δικαίου της Ένωσης μπορεί να υποβληθεί εντός αποκλειστικής προθεσμίας ενός μηνός, η οποία αρχίζει να τρέχει από την επίδοση της απόφασης της οποίας ζητείται η αναθεώρηση.

24 Επισημαίνεται καταρχάς ότι, όπως προκύπτει από τη δικογραφία ενώπιον του Δικαστηρίου, στην O. M. Călin επιβλήθηκε περιβαλλοντικό τέλος μηχανοκίνητων οχημάτων, μολονότι στην απόφαση της 9ης Ιουνίου 2016, Budişan (C-586/14, EU:C:2016:421), το Δικαστήριο έκρινε, κατ' ουσίαν, ότι το άρθρο 110 ΣΛΕΕ έχει την έννοια ότι αντιτίθεται σε φόρο όπως το εν λόγω περιβαλλοντικό τέλος.

25 Επισημαίνεται, επ' αυτού, ότι κατά πάγια νομολογία το δικαίωμα σε επιστροφή φόρων τους οποίους έχει εισπράξει κράτος μέλος κατά παραβίαση των κανόνων του δικαίου της Ένωσης αποτελεί τη συνέπεια και το συμπλήρωμα των δικαιωμάτων που παρέχονται στους διοικουμένους από τις διατάξεις του δικαίου της Ένωσης που απαγορεύουν τέτοιους φόρους, όπως αυτές έχουν ερμηνευθεί από το Δικαστήριο. Επομένως, τα κράτη μέλη υποχρεούνται, καταρχήν, να επιστρέφουν τους εισπραχθέντες κατά παραβίαση του δικαίου της Ένωσης φόρους (πρβλ. αποφάσεις της 9ης Νοεμβρίου 1983, San Giorgio, 199/82, EU:C:1983:318, σκέψη 12, της 19ης Ιουλίου 2012, Littlewoods Retail κ.λπ., C-591/10, EU:C:2012:478, σκέψη 24, καθώς και της 6ης Οκτωβρίου 2015, Târşia, C-69/14, EU:C:2015:662, σκέψη 24).

26 Ωστόσο, επιβάλλεται να υπομνησθεί η σημασία που έχει, τόσο στην έννομη τάξη της Ένωσης όσο και στις εθνικές έννομες τάξεις, η αρχή του δεδικασμένου. Πράγματι, προς διασφάλιση τόσο της σταθερότητας του δικαίου και των εννόμων σχέσεων όσο και της ορθής απονομής της δικαιοσύνης, επιβάλλεται να μην μπορεί να τεθεί ζήτημα κύρους των δικαστικών αποφάσεων που έχουν καταστεί αμετάκλητες μετά την εξάντληση των προβλεπόμενων ενδίκων μέσων ή μετά την εκπνοή των προθεσμιών που τάσσονται για την άσκηση αυτών των ενδίκων μέσων (αποφάσεις της 10ης Ιουλίου 2014, Impresa Pizzarotti, C-213/13, EU:C:2014:2067, σκέψη 58, της 6ης Οκτωβρίου 2015, Târşia, C-69/14, EU:C:2015:662, σκέψη 28, και της 29ης Ιουλίου 2019, Hochtief Solutions Magyarországi Fióktelepe, C-620/17, EU:C:2019:630, σκέψη 54).

27 Ως εκ τούτου, το δίκαιο της Ένωσης δεν επιβάλλει στα εθνικά δικαστήρια να μην εφαρμόζουν τους εθνικούς δικονομικούς κανόνες που προσδίδουν ισχύ δεδικασμένου σε δικαστική απόφαση, έστω και αν τούτο θα καθιστούσε δυνατή την άρση εσωτερικής καταστάσεως μη συνάδουσας προς το δίκαιο της Ένωσης (αποφάσεις της 10ης Ιουλίου 2014, Impresa Pizzarotti, C-213/13, EU:C:2014:2067, σκέψη 59, της 6ης Οκτωβρίου 2015, Târşia, C-69/14, EU:C:2015:662, σκέψη 29, και της 29ης Ιουλίου 2019, Hochtief Solutions Magyarországi Fióktelepe, C-620/17, EU:C:2019:630, σκέψη 55).

28 Συγκεκριμένα, έχει κριθεί ότι το δίκαιο της Ένωσης δεν απαιτεί, προκειμένου να ληφθεί υπόψη η ερμηνεία κρίσιμης διατάξεως του δικαίου αυτού την οποία υιοθέτησε το Δικαστήριο, να υποχρεούται, καταρχήν, εθνικό δικαιοδοτικό όργανο να αναθεωρήσει την απόφασή του που έχει ισχύ δεδικασμένου (πρβλ. αποφάσεις της 10ης Ιουλίου 2014, Impresa Pizzarotti, C-213/13, EU:C:2014:2067, σκέψη 60, της 6ης Οκτωβρίου 2015, Târşia, C-69/14, EU:C:2015:662, σκέψη 38, και της 29ης Ιουλίου 2019, Hochtief Solutions Magyarországi Fióktelepe, C-620/17, EU:C:2019:630, σκέψη 56).

29 Αντιθέτως, αν οι εφαρμοστέοι εσωτερικοί δικονομικοί κανόνες προβλέπουν ότι το εθνικό δικαστήριο έχει τη δυνατότητα, υπό ορισμένες προϋποθέσεις, να επανεξετάσει απόφαση έχουσα ισχύ δεδικασμένου προκειμένου να δημιουργήσει κατάσταση συμβατή με το εθνικό δίκαιο, η δυνατότητα αυτή πρέπει, σύμφωνα με τις αρχές της ισοδυναμίας και της αποτελεσματικότητας, να κατισχύσει, εφόσον πληρούνται οι προϋποθέσεις αυτές, ώστε να αποκατασταθεί το συμβατό της επίμαχης καταστάσεως με το δίκαιο της Ένωσης (πρβλ. αποφάσεις της 10ης Ιουλίου 2014, Impresa Pizzarotti, C-213/13, EU:C:2014:2067, σκέψη 62, της 6ης Οκτωβρίου 2015, Târşia, C-69/14, EU:C:2015:662, σκέψη 30, και της 29ης Ιουλίου 2019, Hochtief Solutions Magyarországi Fióktelepe, C-620/17, EU:C:2019:630, σκέψη 60).

30 Πράγματι, σύμφωνα με την αρχή της καλόπιστης συνεργασίας που κατοχυρώνεται στο άρθρο 4, παράγραφος 3, ΣΕΕ, οι δικονομικοί κανόνες σχετικά με μέσα παροχής ένδικης προστασίας που αποσκοπούν στη διασφάλιση των δικαιωμάτων που αντλούν οι διοικούμενοι από το δίκαιο της Ένωσης δεν πρέπει να είναι λιγότερο ευνοϊκοί από εκείνους που αφορούν παρόμοια εσωτερικής φύσεως μέσα παροχής ένδικης προστασίας (αρχή της ισοδυναμίας) και δεν πρέπει να καθιστούν πρακτικώς αδύνατη ή υπερβολικά δυσχερή την άσκηση των δικαιωμάτων που απονέμει η έννομη τάξη της Ένωσης (αρχή της αποτελεσματικότητας) (απόφαση της 24ης Οκτωβρίου 2018, XC κ.λπ., C-234/17, EU:C:2018:853, σκέψη 22 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

31 Η τήρηση των εν λόγω απαιτήσεων πρέπει να εξετάζεται υπό το πρίσμα της σημασίας των οικείων κανόνων στην όλη διαδικασία, του τρόπου διεξαγωγής της διαδικασίας και των ιδιαιτεροτήτων των κανόνων αυτών ενώπιον των διαφόρων εθνικών δικαιοδοτικών οργάνων (αποφάσεις της 27ης Ιουνίου 2013, Agrokonsulting-04, C-93/12, EU:C:2013:432, σκέψη 38 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία, καθώς και της 24ης Οκτωβρίου 2018, XC κ.λπ., C-234/17, EU:C:2018:853, σκέψη 24).

32 Εν προκειμένω, από τα στοιχεία που έχει στη διάθεσή του το Δικαστήριο προκύπτει ότι το ρουμανικό δίκαιο παρέχει ένδικο βοήθημα το οποίο επιτρέπει να ζητείται η αναθεώρηση των τελεσίδικων δικαστικών αποφάσεων οι οποίες είναι αντίθετες προς το δίκαιο της Ένωσης. Από τις πληροφορίες που παρέσχε το αιτούν δικαστήριο προκύπτει ότι η αίτηση αναθεώρησης πρέπει να ασκείται εντός προθεσμίας ενός μηνός, η οποία αρχίζει να τρέχει από την επίδοση της δικαστικής απόφασης της οποίας ζητείται η αναθεώρηση. Η εν λόγω προθεσμία προκύπτει από την απόφαση 45/2016, η οποία εξέτασε την ερμηνεία και την εφαρμογή του άρθρου 21, παράγραφος 2, του νόμου 554/2004.

33 Συνεπώς, πρέπει να εξετασθεί αν η προθεσμία αυτή είναι συμβατή με τις αρχές της ισοδυναμίας και της αποτελεσματικότητας.

Επί της αρχής της ισοδυναμίας

34 Όπως υπομνήσθηκε στη σκέψη 30 της παρούσας απόφασης, η αρχή της ισοδυναμίας απαγορεύει στα κράτη μέλη να προβλέπουν λιγότερο ευνοϊκούς δικονομικούς κανόνες για τα μέσα παροχής ένδικης προστασίας τα οποία αποσκοπούν στην προάσπιση των δικαιωμάτων που αντλούν οι πολίτες από το δίκαιο της Ένωσης σε σχέση με εκείνους που ισχύουν για παρόμοια εσωτερικής φύσεως μέσα παροχής ένδικης προστασίας.

35 Συνεπώς, πρέπει να εξετασθεί αν η επίμαχη στην κύρια δίκη αίτηση αναθεώρησης μπορεί να θεωρηθεί παρόμοια με ένδικο βοήθημα στηριζόμενο σε παραβίαση του εθνικού δικαίου, αφού ληφθεί υπόψη το αντικείμενο, η αιτία και τα ουσιώδη στοιχεία των εν λόγω ενδίκων βοηθημάτων (πρβλ. αποφάσεις της 27ης Ιουνίου 2013, Agrokonsulting-04, C-93/12, EU:C:2013:432, σκέψη 39, και της 24ης Οκτωβρίου 2018, XC κ.λπ., C-234/17, EU:C:2018:853, σκέψη 27).

36 Όπως επισήμανε, κατ' ουσίαν, ως προς το ζήτημα αυτό ο γενικός εισαγγελέας στο σημείο 55 των προτάσεών του, το αιτούν δικαστήριο δεν αναφέρει, στο σκεπτικό της αίτησης προδικαστικής αποφάσεως, ότι υφίσταται αίτηση αναθεώρησης στηριζόμενη σε παραβίαση του εθνικού δικαίου η οποία θα μπορούσε να θεωρηθεί παρόμοια με την επίμαχη στην κύρια δίκη.

37 Η Επιτροπή υποστηρίζει, όμως, ότι η αίτηση αναθεώρησης που προβλέπεται στο άρθρο 21, παράγραφος 2, του νόμου 554/2004, κατά τελεσίδικης δικαστικής απόφασης με την οποία έχει παραβιαστεί το δίκαιο της Ένωσης, είναι παρόμοια με το ένδικο βοήθημα του άρθρου 509, παράγραφος 1, σημείο 11, του κώδικα πολιτικής δικονομίας, το οποίο προβλέπει τη δυνατότητα άσκησης αίτησης αναθεώρησης δικαστικής απόφασης όταν, μετά την τελεσιδικία της απόφασης, το Curtea Constituțională (Συνταγματικό Δικαστήριο) εκδίδει απόφαση επί ενστάσεως αντισυνταγματικότητας προβληθείσας στη συγκεκριμένη υπόθεση και κρίνει αντισυνταγματική τη διάταξη που αποτέλεσε αντικείμενο της εν λόγω ενστάσεως.

38 Η Επιτροπή φρονεί ότι εν προκειμένω έχει παραβιαστεί η αρχή της ισοδυναμίας, δεδομένου ότι οι δικονομικοί κανόνες που διέπουν τις αιτήσεις αναθεώρησης που ασκούνται βάσει του άρθρου 509, παράγραφος 1, σημείο 11, του κώδικα πολιτικής δικονομίας είναι ευνοϊκότεροι από αυτούς που διέπουν τις αιτήσεις αναθεώρησης που ασκούνται βάσει του άρθρου 21, παράγραφος 2, του νόμου 554/2004. Ειδικότερα, κατά την Επιτροπή, ενώ στην πρώτη περίπτωση η αίτηση αναθεώρησης μπορεί να ασκηθεί εντός προθεσμίας τριών μηνών από την ημερομηνία δημοσίευσης της απόφασης του Curtea Constituțională (Συνταγματικού Δικαστηρίου) που διαπιστώνει την αντισυνταγματικότητα διατάξεως του εθνικού δικαίου, στη δεύτερη περίπτωση η αίτηση αναθεώρησης πρέπει να ασκηθεί εντός προθεσμίας ενός μηνός από την ημερομηνία επίδοσης της απόφασης της οποίας ζητείται η αναθεώρηση.

39 Όπως, όμως, επισήμανε ο γενικός εισαγγελέας στα σημεία 71 και 77 των προτάσεών του, στο πλαίσιο του άρθρου 509, παράγραφος 1, σημείο 11, του κώδικα πολιτικής δικονομίας, η έκδοση απόφασης του Curtea Constituțională (Συνταγματικού Δικαστηρίου) με την οποία διαπιστώνεται η αντισυνταγματικότητα διατάξεως του εθνικού δικαίου επιτρέπει να επανεξετάζεται αποκλειστικά και μόνον η τελεσίδικη δικαστική απόφαση που έχει εκδοθεί στο πλαίσιο της διαδικασίας κατά την οποία προβλήθηκε από τους διαδίκους η αντισυνταγματικότητα διατάξεως του εθνικού δικαίου, ενώ το άρθρο 21, παράγραφος 2, του νόμου 554/2004 επιτρέπει την επανεξέταση κάθε τελεσίδικης δικαστικής απόφασης που έχει εκδοθεί κατά παραβίαση του δικαίου της Ένωσης.

40 Ωστόσο, ελλείψει σαφήνειας επί του τελευταίου αυτού σημείου, το Δικαστήριο δεν είναι σε θέση να κρίνει αν υφίσταται ή όχι ομοιότητα μεταξύ της αίτησης αναθεώρησης που θεσπίζεται στο άρθρο 21, παράγραφος 2, του νόμου 554/2004 και αυτής που προβλέπεται στο άρθρο 509, παράγραφος 1, σημείο 11, του κώδικα πολιτικής δικονομίας και, ως εκ τούτου, δεν μπορεί να κρίνει ούτε αν τηρούνται εν προκειμένω οι απαιτήσεις που απορρέουν από την αρχή της ισοδυναμίας.

41 Συνεπώς, στο αιτούν δικαστήριο απόκειται να ελέγξει αν στην υπόθεση της κύριας δίκης τηρήθηκε η αρχή της ισοδυναμίας, υπό το πρίσμα της νομολογίας που μνημονεύθηκε στη σκέψη 30 της παρούσας απόφασης, με την υπενθύμιση ότι το αιτούν δικαστήριο εξακολουθεί να διατηρεί την ευχέρεια να υποβάλει νέα αίτηση προδικαστικής αποφάσεως, όταν θα είναι σε θέση να παράσχει στο Δικαστήριο όλα τα στοιχεία που θα του επιτρέψουν να αποφανθεί επί του ζητήματος της τήρησης της αρχής της ισοδυναμίας (πρβλ. διάταξη της 12ης Μαΐου 2016, Security Service κ.λπ., C-692/15 έως C-694/15, EU:C:2016:344, σκέψη 30 καθώς και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

Επί της αρχής της αποτελεσματικότητας

42 Όσον αφορά την αρχή της αποτελεσματικότητας, υπενθυμίζεται ότι, κατά πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, κάθε περίπτωση στην οποία τίθεται το ζήτημα αν εθνική δικονομική διάταξη καθιστά αδύνατη ή υπερβολικά δυσχερή την εφαρμογή του δικαίου της Ένωσης πρέπει να αναλύεται λαμβανομένης υπόψη της σημασίας της εν λόγω διατάξεως στο πλαίσιο της όλης διαδικασίας, καθώς και της διεξαγωγής και των ιδιαιτεροτήτων της διαδικασίας αυτής ενώπιον των διαφόρων εθνικών δικαιοδοτικών οργάνων. Υπό το πρίσμα αυτό, πρέπει μεταξύ άλλων να λαμβάνονται υπόψη, κατά περίπτωση, η προστασία των δικαιωμάτων άμυνας, η αρχή της ασφάλειας δικαίου και η εύρυθμη διεξαγωγή της διαδικασίας (αποφάσεις της 14ης Ιουνίου 2012, Banco Español de Crédito, C-618/10, EU:C:2012:349, σκέψη 49, της 22ας Φεβρουαρίου 2018, INEOS Köln, C-572/16, EU:C:2018:100, σκέψη 44, καθώς και της 24ης Οκτωβρίου 2018, XC κ.λπ., C-234/17, EU:C:2018:853, σκέψη 49).

43 Όσον αφορά ειδικότερα τις αποκλειστικές προθεσμίες, το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι, προς το συμφέρον της ασφάλειας δικαίου, ο καθορισμός μιας εύλογης αποκλειστικής προθεσμίας είναι συμβατός με την αρχή της αποτελεσματικότητας (πρβλ. αποφάσεις της 16ης Δεκεμβρίου 1976, Rewe-Zentralfinanz και Rewe-Zentral, 33/76, EU:C:1976:188, σκέψη 5, της 10ης Ιουλίου 1997, Palmisani, C-261/95, EU:C:1997:351, σκέψη 28, της 29ης Οκτωβρίου 2015, BBVA, C-8/14, EU:C:2015:731, σκέψη 28, καθώς και της 22ας Φεβρουαρίου 2018, INEOS Köln, C-572/16, EU:C:2018:100, σκέψη 47).

44 Εν προκειμένω, όπως προκύπτει από τα στοιχεία της δικογραφίας που έχει στη διάθεσή του το Δικαστήριο, το Curtea de Apel Ploieşti (εφετείο του Ploieşti) έκρινε, σύμφωνα με την απόφαση 45/2016, ότι η δεύτερη αίτηση αναθεώρησης που άσκησε η O. M. Călin ήταν εκπρόθεσμη. Βάσει της απόφασης 45/2016, η προθεσμία άσκησης της αίτησης αναθεώρησης ήταν ένας μήνας από την επίδοση της απόφασης της 15ης Μαΐου 2014, της οποίας ζητείται η αναθεώρηση, στην O. M. Călin.

45 Συνεπώς, πρέπει να κριθεί αν είναι εύλογη μια τέτοια προθεσμία, μετά τη λήξη της οποίας ο διοικούμενος δεν μπορεί πλέον να ασκήσει αίτηση αναθεώρησης τελεσίδικης δικαστικής απόφασης που έχει εκδοθεί κατά παραβίαση του δικαίου της Ένωσης.

46 Ως προς το ζήτημα αυτό επιβάλλεται η διαπίστωση ότι προθεσμία ενός μηνός για την άσκηση μιας τέτοιας αίτησης αναθεώρησης κατά τελεσίδικης δικαστικής απόφασης, η οποία σύμφωνα με τον τίτλο του άρθρου 21 του νόμου 554/2004, αποτελεί «έκτακτο» ένδικο μέσο, δεν είναι αφεαυτής κατακριτέα.

47 Ειδικότερα, η ύπαρξη αποκλειστικής προθεσμίας για την άσκηση αίτησης αναθεώρησης παρίσταται εύλογη, καθόσον δίνει τη δυνατότητα στον διάδικο να εκτιμήσει αν συντρέχουν λόγοι για να ζητήσει την αναθεώρηση τελεσίδικης δικαστικής απόφασης και, εφόσον χρειάζεται, να προετοιμάσει την αίτηση αναθεώρησης κατά της απόφασης αυτής. Επισημαίνεται, επ' αυτού, ότι στην παρούσα υπόθεση ουδόλως υποστηρίχθηκε ότι η προθεσμία του ενός μηνός για την άσκηση αίτησης αναθεώρησης δεν ήταν εύλογη (βλ., κατ' αναλογία, απόφαση της 6ης Οκτωβρίου 2009, Asturcom Telecomunicaciones, C-40/08, EU:C:2009:615, σκέψη 44).

48 Περαιτέρω, πρέπει να διευκρινιστεί ότι η επίμαχη στην κύρια δίκη προθεσμία για την άσκηση αίτηση αναθεώρησης αρχίζει να τρέχει από την επίδοση της τελεσίδικης δικαστικής απόφασης στους διαδίκους. Συνεπώς, δεν θα μπορούσε να παρέλθει η προθεσμία αυτή χωρίς καν οι διάδικοι να λάβουν γνώση της τελεσίδικης δικαστικής απόφασης (βλ., κατ' αναλογία, απόφαση της 6ης Οκτωβρίου 2009, Asturcom Telecomunicaciones, C-40/08, EU:C:2009:615, σκέψη 45).

49 Υπό τις συνθήκες αυτές, η επίμαχη στην κύρια δίκη προθεσμία για την άσκηση αίτησης αναθεώρησης δεν παρίσταται αφεαυτής ικανή να καταστήσει πρακτικώς αδύνατη ή υπερβολικά δυσχερή την άσκηση αίτησης αναθεώρησης κατά τελεσίδικης δικαστικής απόφασης.

50 Όσον αφορά τις λεπτομέρειες εφαρμογής της προθεσμίας αυτής, υπενθυμίζεται ότι η αρχή της ασφάλειας δικαίου, αναγκαίο συμπλήρωμα της οποίας αποτελεί η αρχή της προστασίας της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης, επιτάσσει, αφενός, οι κανόνες δικαίου να είναι σαφείς και ακριβείς και, αφετέρου, η εφαρμογή τους να είναι προβλέψιμη από τους υποκειμένους σε αυτούς (πρβλ. αποφάσεις της 15ης Φεβρουαρίου 1996, Duff κ.λπ., C-63/93, EU:C:1996:51, σκέψη 20, της 10ης Σεπτεμβρίου 2009, Plantanol, C-201/08, EU:C:2009:539, σκέψη 46, καθώς και της 11ης Ιουνίου 2015, Berlington Hungary κ.λπ., C-98/14, EU:C:2015:386, σκέψη 77).

51 Από την απόφαση περί παραπομπής προκύπτει ότι η προθεσμία του ενός μηνός για την άσκηση αίτησης αναθεώρησης καθιερώθηκε με την απόφαση 45/2016, η οποία δεσμεύει τα ρουμανικά δικαστήρια από τη δημοσίευσή της στη *Monitorul Oficial al României*. Όπως προκύπτει από τις γραπτές απαντήσεις των διαδίκων σε ερώτηση του Δικαστηρίου, παρότι η απόφαση αυτή εκδόθηκε στις 12 Δεκεμβρίου 2016, δημοσιεύθηκε στη *Monitorul Oficial al României* μόλις στις 23 Μαΐου 2017.

52 Συνεπώς, η απόφαση 45/2016 δεν είχε ακόμη δημοσιευθεί στη *Monitorul Oficial al României* όταν η O. M. Călin άσκησε, στις 17 Αυγούστου 2016, τη δεύτερη αίτηση αναθεώρησης.

53 Από τα στοιχεία αυτά –και υπό την επιφύλαξη της σχετικής επαλήθευσης στην οποία πρέπει να προβεί το αιτούν δικαστήριο– προκύπτει ότι το Curtea de Apel Ploiești (εφετείο του Ploiești), για τη διαπίστωση της εκπρόθεσμης άσκησης της δεύτερης αίτησης αναθεώρησης της O. M. Călin, εφάρμοσε την προθεσμία που καθιερώθηκε με την απόφαση 45/2016, μολονότι η απόφαση αυτή δεν είχε ακόμη δημοσιευθεί. Εξάλλου, από τις πληροφορίες που διαθέτει το Δικαστήριο δεν προκύπτει ότι κατά τον χρόνο άσκησης της εν λόγω αίτησης αναθεώρησης από την O. M. Călin προβλεπόταν από το ρουμανικό δίκαιο κάποια άλλη προθεσμία για την άσκηση μιας τέτοιας αίτησης αναθεώρησης, η οποία θα μπορούσε να θεωρηθεί σαφής, ακριβής και προβλέψιμη, κατά την έννοια της νομολογίας που μνημονεύθηκε στη σκέψη 50 της παρούσας απόφασης.

54 Κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση η Ρουμανική Κυβέρνηση επισήμανε, ωστόσο, ότι πριν από τη δημοσίευση της απόφασης 45/2016 στη *Monitorul Oficial al României* τα ρουμανικά δικαστήρια εφάρμοζαν αποκλίνουσες προθεσμίες για την άσκηση των αιτήσεων αναθεώρησης που στηρίζονταν στο άρθρο 21, παράγραφος 2, του νόμου 554/2004, δεδομένου ότι δεν υποχρεούνταν να εφαρμόσουν μια συγκεκριμένη προθεσμία.

55 Έστω και αν με το επιχείρημα αυτό η Ρουμανική Κυβέρνηση επιχειρεί να δικαιολογήσει την εφαρμογή της λύσης που δόθηκε με την απόφαση 45/2016 προτού καν η απόφαση αυτή δημοσιευθεί, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι μια τέτοια πρακτική δεν ήταν ικανή να καταστήσει σαφή, ακριβή και προβλέψιμο τον κανόνα περί της προθεσμίας άσκησης αίτησης αναθεώρησης και να συμβάλει, κατ' αυτόν τον τρόπο, στην κατοχύρωση της ασφάλειας δικαίου.

56 Εξάλλου, δεδομένου ότι το αιτούν δικαστήριο επισήμανε ότι η εφαρμογή της εν λόγω προθεσμίας από το Curtea de Apel Ploiești (εφετείο του Ploiești) είχε ως συνέπεια την αδυναμία επιστροφής στην O. M Călin του φόρου που είχε καταβληθεί κατά παραβίαση του δικαίου της Ένωσης, δεδομένου ότι η O. M. Călin δεν διέθετε κανένα άλλο εθνικό δικονομικό μέσο για να επιτύχει την επιστροφή του φόρου αυτού, πρέπει να υπομνησθεί ότι, όπως επισήμανε ο γενικός εισαγγελέας στο σημείο 103 των

προτάσεών του, η αρχή του δεδικασμένου δεν αποκλείει την αναγνώριση της αρχής της ευθύνης του Δημοσίου λόγω αποφάσεως δικαιοδοτικού οργάνου κρίνοντος σε τελευταίο βαθμό (απόφαση της 30 Σεπτεμβρίου 2003, Köbler, C-224/01, EU:C:2003:513, σκέψη 40), όπως είναι το αιτούν δικαστήριο. Πράγματι, λόγω ιδίως του γεγονότος ότι η προσβολή, με μια τέτοια απόφαση, των δικαιωμάτων που αντλούνται από το δίκαιο της Ένωσης δεν μπορεί κανονικά πλέον να αρθεί, οι ιδιώτες δεν είναι δυνατόν να στερηθούν τη δυνατότητα να ζητήσουν τη διαπίστωση της ευθύνης του Δημοσίου προκειμένου να επιτύχουν με τον τρόπο αυτόν τη νομική προστασία των δικαιωμάτων τους (αποφάσεις της 30ής Σεπτεμβρίου 2003, Köbler, C-224/01, EU:C:2003:513, σκέψη 34, της 6ης Οκτωβρίου 2015, Târşia, C-69/14, EU:C:2015:662, σκέψη 40, καθώς και της 24ης Οκτωβρίου 2018, XC κ.λπ., C-234/17, EU:C:2018:853, σκέψη 58).

57 Κατόπιν των ανωτέρω, στο υποβληθέν προδικαστικό ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι:

– το δίκαιο της Ένωσης, και ειδικότερα οι αρχές της ισοδυναμίας και της αποτελεσματικότητας, έχει την έννοια ότι δεν αντιτίθεται, κατ' αρχήν, σε διάταξη του εθνικού δικαίου, όπως αυτή ερμηνεύεται με απόφαση εθνικού δικαστηρίου, η οποία προβλέπει ότι αίτηση αναθεώρησης τελεσίδικης δικαστικής απόφασης εκδοθείσας κατά παραβίαση του δικαίου της Ένωσης μπορεί να υποβληθεί εντός αποκλειστικής προθεσμίας ενός μηνός, η οποία αρχίζει να τρέχει από την επίδοση της απόφασης της οποίας ζητείται η αναθεώρηση·

– ωστόσο, η αρχή της αποτελεσματικότητας, σε συνδυασμό με την αρχή της ασφάλειας δικαίου, έχει την έννοια ότι αντιτίθεται, υπό περιστάσεις όπως οι επίμαχες στην υπόθεση της κύριας δίκης, στην εφαρμογή από εθνικό δικαστήριο αποκλειστικής προθεσμίας ενός μηνός για την άσκηση αίτησης αναθεώρησης κατά τελεσίδικης δικαστικής απόφασης όταν, κατά τον χρόνο άσκησης της εν λόγω αίτησης αναθεώρησης, η δικαστική απόφαση που καθιερώνει την εν λόγω προθεσμία δεν έχει ακόμη δημοσιευθεί στη *Monitorul Oficial al României*.

Επί των δικαστικών εξόδων

58 Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (τέταρτο τμήμα) αποφαίνεται:

1) Το δίκαιο της Ένωσης, και ειδικότερα οι αρχές της ισοδυναμίας και της αποτελεσματικότητας, έχει την έννοια ότι δεν αντιτίθεται, κατ' αρχήν, σε διάταξη του εθνικού δικαίου, όπως αυτή ερμηνεύεται με απόφαση εθνικού δικαστηρίου, η οποία προβλέπει ότι αίτηση αναθεώρησης τελεσίδικης δικαστικής απόφασης εκδοθείσας κατά παραβίαση του δικαίου της Ένωσης μπορεί να υποβληθεί εντός αποκλειστικής προθεσμίας ενός μηνός, η οποία αρχίζει να τρέχει από την επίδοση της απόφασης της οποίας ζητείται η αναθεώρηση.

2) Ωστόσο, η αρχή της αποτελεσματικότητας, σε συνδυασμό με την αρχή της ασφάλειας δικαίου, έχει την έννοια ότι αντιτίθεται, υπό περιστάσεις όπως οι επίμαχες στην υπόθεση της κύριας δίκης, στην εφαρμογή, από εθνικό δικαστήριο, αποκλειστικής προθεσμίας ενός μηνός για την άσκηση αίτησης αναθεώρησης τελεσίδικης δικαστικής απόφασης όταν, κατά τον χρόνο άσκησης της εν λόγω αίτησης αναθεώρησης, η δικαστική απόφαση που καθιερώνει την εν λόγω προθεσμία δεν έχει ακόμη δημοσιευθεί στη *Monitorul Oficial al României*.

(υπογραφές)